

Список використаних джерел:

1. Шумпетер Й.А. Теорія економічного розвитку. Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / Йозеф А. Шумпетер; пер. з англ. В. Старка. [2-е вид., доп.] Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2014. 246 с.
2. Григорчук Т.В., Куденко Н.В. Маркетинг. Частина друга: Навч. посібник. Київ: Університет «Україна», 2007. 380 с.
3. Бланк І.А. Джерела фінансування оновлення основних фондів. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015, № 9. С. 46-49.
4. Міністерство економіки України. Робота: гранти від держави на відкриття чи розвиток бізнесу. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=94321ef8-1418-479c-a69f-f3d0fdb8b977&title=Robota-GrantiVidDerzhaviNaVidkrittiaChiRozvitokBiznesu&i>.
5. Податкові пільги ІТ-бізнесу з 1 січня 2022 року: прийнято закон: 7 хвилин з Тимуром Алієвим. URL: <https://news.dtk.ua/debet-kredit/partner-news/73777-podatkovii-pilgi-it-biznesu-z-1-sicnia-2022-roku-priiniato-zakon-7-xvilin-z-timurom-alijevim>.
6. Грантовий конкурс від ЄС: до €50 тис. на зелені технології. URL: <https://euneighbourseast.eu/uk/opportunities/grantovyj-konkurs-vid-yes-do-50-tys-yevro-na-zeleni-tehnologiyi/>.
7. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>.
8. Гринько Т. В. Щодо інноваційного потенціалу як складової інноваційної активності підприємств. *Економіст*. 2010. № 2. С. 56-58.

Єрмаков М. С.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

УЗАГАЛЬНЕННЯ ТИПОВИХ РИЗИКІВ

ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Малі та середні підприємства (МСП) відіграють ключову роль в економіці більшості країн світу, забезпечуючи створення робочих місць, стимулювання інновацій та економічне зростання [1]. Вони є рушійною силою економічного розвитку, сприяючи підвищенню конкурентоспроможності та адаптивності економіки до мінливих умов ринку. Однак, МСП у різних галузях стикаються з низкою типових ризиків, які можуть суттєво впливати на їхню діяльність, конкурентоспроможність та фінансову стійкість [2]. Ці ризики можуть бути пов'язані як з внутрішніми факторами, такими як обмеженість ресурсів, недостатній рівень управлінських компетенцій, так і з зовнішніми факторами, такими як зміни ринкової кон'юнктури, регуляторного середовища, технологічні інновації тощо [3]. Узагальнення цих ризиків та оцінка їхнього потенційного впливу є важливим завданням для розробки ефективних стратегій управління ризиками

МСП, що дозволить таким підприємствам підвищити стійкість та ефективність їхньої діяльності в умовах невизначеності та мінливості бізнес-середовища.

МСП у галузі роздрібної торгівлі стикаються з низкою ризиків, що можуть суттєво впливати на ефективність їхньої діяльності. Одним з ключових ризиків є зміна споживчих вподобань та поведінки, що може призводити до зниження попиту на певні категорії товарів та необхідності швидкої адаптації асортименту до нових потреб споживачів [4]. Крім того, МСП у роздрібній торгівлі стикаються з високим рівнем конкуренції з боку великих торговельних мереж та онлайн-ритейлерів, які мають більше можливостей для оптимізації витрат, запровадження інноваційних технологій продажів та формування лояльності клієнтів [5; 7]. Коливання попиту, пов'язані з сезонністю, економічними циклами, зміною курсів валют та геополітичними факторами, також є суттєвими ризиками для МСП у роздрібній торгівлі. Потенційний вплив цих ризиків включає зниження обсягів продажів, втрату ринкової частки, зменшення прибутковості та погіршення фінансової стійкості МСП.

Для МСП у сфері громадського харчування типовими є ризики, пов'язані з якістю та безпечністю продуктів, зміною споживчих уподобань, сезонністю попиту, плинністю кадрів, жорсткістю регуляторних вимог та зростанням операційних витрат [3]. Забезпечення високої якості та безпечності продуктів є критично важливим для МСП у сфері громадського харчування, оскільки будь-які інциденти, пов'язані з харчовими отруєннями або невідповідністю санітарним нормам, можуть мати катастрофічні наслідки для репутації та довіри споживачів. Зміна споживчих уподобань, пов'язана з популяризацією здорового способу життя, етнічних кухонь, веганства тощо, вимагає від МСП постійного оновлення меню, адаптації до нових трендів та інвестицій у розвиток персоналу [6]. Сезонність попиту, особливо у туристичних регіонах, може призводити до значних коливань завантаженості закладів громадського харчування та необхідності оптимізації витрат у періоди низького попиту. Висока плинність кадрів, характерна для сфери громадського харчування, може негативно впливати на якість обслуговування, ефективність операційної діяльності та витрати на підбір і навчання персоналу. Реалізація цих ризиків може призводити до втрати репутації, зниження лояльності клієнтів, зростання операційних витрат та погіршення фінансових результатів МСП.

Ще однією галуззю, де МСП стикаються з низкою специфічних ризиків, є сфера надання професійних послуг (консалтинг, аудит, юридичні послуги тощо). Ключовими ризиками для МСП у цій сфері є репутаційні ризики, пов'язані з якістю надання послуг та дотриманням професійних стандартів, ризики відповідальності перед клієнтами за потенційні збитки внаслідок помилок чи недбалості, а також ризики конкуренції з боку великих міжнародних компаній та фрілансерів. Крім того, МСП у сфері професійних послуг стикаються з викликами, пов'язаними з адаптацією до технологічних інновацій (штучний інтелект, автоматизація процесів тощо), забезпеченням кібербезпеки та захисту конфіденційної інформації клієнтів, а також з необхідністю постійного розвитку компетенцій персоналу в умовах швидких змін регуляторного середовища та ринкових трендів. Потенційний вплив цих ризиків включає втрату клієнтів, судові позови, штрафні санкції, зниження прибутковості та втрату конкурентних переваг МСП на ринку професійних послуг.

Узагальнення типових ризиків для МСП у різних галузях показує, що вони можуть суттєво впливати на ефективність діяльності, конкурентоспроможність та фінансову стійкість підприємств. Для мінімізації негативного впливу цих ризиків МСП необхідно розробляти та впроваджувати комплексні стратегії управління ризиками, які враховують галузеву специфіку, розмір підприємства, рівень зрілості системи ризик-менеджменту та кращі міжнародні практики. Ефективні стратегії управління ризиками мають включати регулярну ідентифікацію та оцінку ризиків, розробку превентивних заходів та планів реагування на ризикові події, впровадження систем моніторингу та контролю ризиків, а також розвиток культури управління ризиками на всіх рівнях організації.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці та емпіричній валідації галузевих моделей оцінки ризиків для МСП, які б враховували специфічні фактори ризику та дозволяли кількісно оцінювати їхній потенційний вплив на ключові показники діяльності підприємств. Крім того, важливим напрямком подальших досліджень є аналіз ефективності різних інструментів та методів управління ризиками для МСП у конкретних галузях, а також вивчення можливостей адаптації кращих міжнародних практик ризик-менеджменту до реалій українського бізнес-середовища.

Список використаних джерел:

1. OECD (2021). *SME and Entrepreneurship Outlook 2021*, OECD Publishing, Paris.
2. Verbano, C., & Venturini, K. (2013). Managing risks in SMEs: A literature review and research agenda. *Journal of technology management & innovation*, 8 (3), 186-197.
3. Косович Б.І., Дмитрук В.О. Ризики розвитку малого підприємництва в сучасних умовах глобалізації. *Економіка та держава*. 2021. № 6. С. 66-72.
4. Віннікова І.І., Марчук С. В. Ризики в малому бізнесі. *Економіка та суспільство*. 2017. № 11. С. 177-180.
5. Ryu, H.S. (2018). What makes users willing or hesitant to use Fintech?: the moderating effect of user type. *Industrial Management & Data Systems*, 118 (3), 541-569. <https://doi.org/10.1108/IMDS-07-2017-0325>.
6. Falkner, E. M., & Hiebl, M. R. (2015). Risk management in SMEs: a systematic review of available evidence. *The Journal of Risk Finance*, 16(2), 122-144. <https://doi.org/10.1108/JRF-06-2014-0079>.
7. Гринько Т.В., Гвініашвілі Т.З. Науково-методичне забезпечення управління ризиками інноваційної діяльності на промислових підприємствах. *Економіка та підприємництво*. 2018. № 39. С. 267-279.

Канд. фіз.-мат. наук Катан В. О., Проц К. Р.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**ВАЖЛИВІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ
У ПІДПРИЄМНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ**

В сучасному світі розвиток інновацій є достатньо важливою складовою успішності будь-якого підприємства. Без постійного впровадження інновацій у підприємства є ризик втратити свої позиції на ринку, поступитися місцем більш новітнім, сучасним товарам та навіть припинити свою діяльність через банкрутство.

Досить актуальним є розгляд питання важливості впровадження інновацій у підприємницьку діяльність, адже наш світ не стоїть на місці, й постійно розвивається, оновлюється й відкриває все нові інноваційні винаходи.

Загалом, поняття «інновація» являє собою процес впровадження нових ідей, продуктів, послуг, технологій або методів, які здатні принести велику користь підприємству або суспільству в цілому [1, с. 205] Тобто можна стверджувати, що справді інноваційним є не просто новий, а й достатньо корисний суспільству, споживачам та власникам підприємств продукт, який дасть змогу першим двом категоріям отримати щось справді корисне та якісне, а останнім те, що приведе підприємство до успіху й збільшить прибуток.